

Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Dariusz Mazur
DPK-III.053.3.2025
Warszawa, 16 maja 2025

Dot. VII.511.15.2024.JRO

Pan

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na wystąpienie (znak: VII.511.15.2024.JRO) *dotyczące modelu powoływania prezesów i wiceprezesów sądów*, uprzejmie informuję co następuje.

Podzielam przytoczoną argumentację wskazującą na znaczące i niekonstytucyjne ograniczenie wpływu środowisk sędziowskich w procedurze powołania prezesów i wiceprezesów sądów w obowiązującym stanie prawnym.

Ograniczenie roli samorządu sędziowskiego, w tym także w wyborze prezesa sądu dokonane zostało ze względów politycznych, jego celem było podporządkowanie sądów Ministrowi Sprawiedliwości oraz marginalizacja roli samorządu sędziowskiego, który stanowił czynnik oporu przeciwko niekonstytucyjnym zmianom prawa.

Samorząd sędziowski został znacznie ograniczony nie tylko we wpływie na wybór prezesa sądu (ustawa z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2017 r. poz. 1452), która weszła w życie z dniem 12 sierpnia 2017 r.), ale także w opiniowaniu kandydatów na sędziów (ustawa z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r. poz. 190), która weszła w życie z dniem 14 lutego 2020 r.).

Nie ulega zatem wątpliwości, że w demokratycznym państwie prawa rola samorządu sędziowskiego powinna zostać przywrócona, a samorząd sędziowski powinien pełnić istotną rolę w zakresie wpływu na wybór prezesa i wiceprezesów sądów oraz prace sądu.

W utworzonej na mocy rozporządzenia Rady Ministrów Komisji Kodyfikacyjnej Ustroju Sądownictwa i Prokuratury, zostały zakończone prace nad zmianami ustrojowymi w zakresie uregulowania statusu sędziów powołanych, przez niekonstytucyjnie ukształtowaną Krajową Radę Sądownictwa.

Bazę do prac Komisji w zakresie uregulowania statusu „neosędziów” tj. osób powołanych przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018, poz. 269) stanowił między innymi społeczny projekt ustawy o uregulowaniu skutków uchwał Krajowej Rady Sądownictwa podjętych w latach 2018-2024, przygotowany przez Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”.

Komisja prowadziła także z własnej inicjatywy prace nad projektem ustawy wdrażającej wyrok pilotażowy Wałęsa przeciwko Polsce. W wyroku z dnia 23 listopada 2023 r. Wałęsa przeciwko Polsce Europejski Trybunał Praw Człowieka wskazał na wady polskiego systemu prawnego, w szczególności wadliwą procedurę powoływania sędziów z udziałem KRS po zmianach z 2017 roku, brak niezależności Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego z uwagi na to, iż zasiadają w niej sędziowie wadliwie powołani, a także wady samej skargi nadzwyczajnej m.in. możliwość korzystania z niej jako narzędzia politycznej kontroli wyroków sądowych przez władzę wykonawczą. Efektem prac Komisji Kodyfikacyjnej w zakresie wdrożenia wyroku pilotażowego jest projekt ustawy, który zakłada likwidację obu niekonstytucyjnych izb Sądu Najwyższego: Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych i Izby Odpowiedzialności Zawodowej. Z uwagi na zbieżność materii rozwiązania zostały wprowadzone we wspólnym projekcie ustawy realizującej wyrok pilotażowy Wałęsa przeciwko Polsce oraz regulującej skutki uchwał Krajowej Rady Sądownictwa podjęte w latach 2018-2024.

Najistotniejsze regulacje przygotowanej przez Komisję ustawy, która przywróci w Polsce prawo do niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego na podstawie prawa i ureguje skutki uchwał nieprawidłowo ukształtowanej Krajowej Rady Sądownictwa (KRS) podjętych w latach 2018-2025, zgodnie z wcześniejszymi zapowiedziami, Minister Sprawiedliwości przedstawił Europejskiej Komisji na rzecz Demokracji przez Prawo (Komisji Weneckiej) Wystąpienie resortu sprawiedliwości do Komisji Weneckiej jest następstwem wcześniejszego wniosku Komisji Monitoringowej Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy.

Aktualnie w planach prac powołanej w kwietniu 2024 r. Komisji Kodyfikacyjnej Ustroju Sądownictwa i Prokuratury jest opracowanie projektu kompleksowej ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, który zakłada stworzenie nowoczesnego sądownictwa z istotnym wpływem samorządu sędziowskiego na pracę sądu.

Bazę pod pracę Komisji w zakresie wymiaru sprawiedliwości będzie mógł stanowić opracowany społeczny projekt ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych przygotowany przez Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”, którego rozdział 3 (art. 23 i in.) poświęcony jest samorządowi sędziowskiemu.

Mając na względzie opisane wyżej uwarunkowania, ewentualna próba wprowadzania jakichkolwiek dalszych zmian tymczasowych, stanowiących powrót do stanu sprzed 2016 r. nie wydaje się aktualnie uzasadniona.

Wskazać należy, iż aktualna praktyka Ministra Sprawiedliwości polega na konsultowaniu ze środowiskiem sędziowskim określonego sądu kandydata na prezesa tego sądu, co stanowi rozwiązanie tymczasowe do czasu zmiany przepisów prawa.

Dodatkowo pragnę zauważyć, że zasadnicza część problemów zasygnalizowanych w Pańskim wystąpieniu jest już rozwiązywana w ramach zainicjowanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości i procedowanego projektu ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (UD 206).

W zakresie natomiast w jakim ww. projekt ustawy nie odnosi się do postulatów zmian ustrojowych, na które Pan Rzecznik zwraca uwagę w swoim wystąpieniu, które wpisywałyby się w proces usuwania systemowych wad obecnie obowiązującego modelu powoływania i odwoływania prezesów i wiceprezesów sądów, uprzejmie informuję, że zostaną one rozważone w ramach przygotowywanej całościowej reformy sądownictwa powszechnego.

Wszelkie godne uwagi koncepcje wprowadzenia do systemu prawa ustrojowych regulacji gwarancyjnych, są analizowane i mogą znaleźć się już w nowym projekcie u.s.p.

W tym zakresie wystąpienie Pana Rzecznika, jako istotny „głos” przedstawiciela środowiska prawniczego, wzbogacający rzeczową i merytoryczną dyskusję nad ostatecznym kształtem modelu powoływania i odwoływania prezesów i wiceprezesów sądów, zostanie przedłożony Komisji Kodyfikacyjnej Ustroju Sądownictwa i Prokuratury do ewentualnego wykorzystania przy prowadzonych przez nią pracach nad całościową reformą ustrojową sądów.

Komisja Kodyfikacyjna pracuje nad tym by, w sposób kompleksowy, po gruntownej analizie stanu prawnego, stworzyć projekty regulacji, które nie tylko przywrócą samorządowi sędziowskiemu należne mu miejsce w demokratycznym państwie prawa, ale także zapewnią istotną rolę w kształtowaniu nowoczesnego, przyjaznego obywatelom sądownictwa.

Z wyrazami szacunku

Dariusz Mazur

Podsekretarz Stanu
Dariusz Mazur

/podpisano elektronicznie/